

Norbert Spannenberger: *A magyarországi Volksbund Berlin és Budapest között, 1938-1944. Fordította Doba Dóra. Volksbund-ul din Ungaria într-o nouă lumină*, Editura Lucidus Budapesta, 2005, 430 p. (Tamás Sárándi).

Cercetarea istoriei interbelice a minorității germane din Ungaria are precedente prin numeroasele studii și lucrări legate de numele lui Tilkovszky Lóránt. Una dintre primele sale cărți care se ocupă cu această temă tratează chiar Volksbund-ul, organizația germanilor din Ungaria fondată în 1938. Cartea a apărut în 1978 cu titlul „Acesta a fost Volksbund-ul. Ungaria și politica de grup a germanilor între anii 1938-1945”.

După astfel de antecedente a apărut cartea lui Norbert Spannenberger intitulată „Volksbund-ul din Ungaria între Berlin și Budapesta 1938-1945”. Autorul tratează subiectul dintr-o nouă perspectivă, reușind astfel să completeze și să corecteze parțial cartea lui Tilkovszky. Autorul se bazează în primul rând pe surse arhivistice și bibliografice germane, probabil datorită faptului că el însuși provine din colectivitatea șvabilor. Cartea a apărut în limba germană în 2002 datorită aceluiași fapt. Din păcate, ecoul lucrării a fost mult mai pronunțat în Germania decât în cercurile istoricilor locali, deși volumul compensează multe lipsuri ale cercetărilor anterioare.

Cartea prezintă Volksbund-ul dintr-o nouă perspectivă, deoarece încearcă să definească fondarea și activitatea organizației prin prezentarea întregii politici față de minorității din perioada interbelice din Ungaria. Formarea Volksbund-ului este rezultatul unui proces care trebuie cunoscut în întregime. După cum rezultă și din titlu, Spannenberger tratează istoria șvabilor din Ungaria ca parte integrantă a politicii statului, nu cercetează doar activitatea societăților locale, ci spațiul lor de mișcare. Autorul procedează astfel în ciuda faptului că Volksbund-ul a fost mereu obiectul relațiilor germano-maghiare și nu subiectul acestora.

Gândindu-ne la șvabi, mai ales la cei din Satu Mare, ne amintim în primul rând de deportările de după război. Cartea încearcă parțial să dea explicație și acestui fenomen, accentuând nedreptatea hărțuirii acestora doar pentru simplul motiv de a fi german sau de a fi fost membru al unei organizație recunoscută de către guvernul maghiar, al Volksbund-ului.

Conform interpretării autorului, politica interbelică a Ungariei este continuarea politicii naționale antebelice. Exceptând câțiva ani haotici de după război-, când guvernul Károlyi a promis drepturi colective și autonomie anumitor minorități- consolidarea lui Bethlen a însemnat revenirea la politica anterioară. Cercurile politice conservatoare din Ungaria învinuiau minoritățile naționale pentru pierderile teritoriale suferite de aceasta. Cercetarea lui Spannenberger aruncă lumină și asupra faptului că și Ungaria năzuia spre realizarea statului național unitar prin asimilarea minorităților, chiar dacă mijloacele folosite erau mai puțin dure.

Politica minoritară interbelică a guvernului Ungariei avea caracter dual. Pe de o parte cerea protecția internațională a drepturilor minorității pentru maghiari din afara granițelor, iar pe de altă parte considera problema minorităților din Ungaria o chestiune de politică internă. În concepția acestei politici maghiarii din afara granițelor formau o minoritate forțată, în timp ce șvabii era considerați minoritate voluntară, iar guvernul maghiar considera că doar minoritățile forțate au dreptul la protecție.

Situația minorității germane din Ungaria din anii '20 a fost definită de politica guvernului maghiar, respectiv concesiile acestuia, în timp ce în a doua jumătate a anilor '30 aceasta a fost influențată de relațiile maghiaro-germane. Ungaria spera sprijinirea politicii sale revizioniste de către Germania și a fost dispusă la concesiuni în schimb. Politica duală a guvernului Ungariei iese în evidență încă odată, deoarece Ungaria se va apropia tocmai de Germania de care se temea în domeniul politicii minoritare. În scopul reviziei

Ungaria s-a folosit de minoritățile sale naționale și dorea sprijin intensiv din partea Germaniei ca replică la lărgirea drepturilor minorității germane.

În unele capitole ale cărții autorul reușește să demonstreze că minoritatea germană ajunsă pe teritoriul noilor state – printre care și cei din România- avea mai multe drepturi decât șvabii din Ungaria. Guvernele acestor state încercau astfel să slăbească pozițiile maghiarilor și scăderea numărului acestora. Un moment caracteristic al acestei politici este încercarea de regermanizare a șvabilor din Satu Mare, acțiune susținută de guvernul român. Astfel șvabii din România aveau mai multe drepturi culturale – dar nu și economice- decât cei din Ungaria.

Caracteristic contradicțiilor deceniilor interbelice, nu doar politica minoritară a guvernului maghiar a ajuns pe traiectorie forțată, dar chiar și minoritatea germană. După preluarea puterii de către Hitler, germanii din afara granițelor Germaniei, așa- numiții germani populari- Volksdeutsche- au ajuns sub controlul SS-ului. După izbucnirea războiului, SS-ul a considerat minoritățile germane mijloace ale politicii și le-a folosit pentru completarea propriilor unități. Șvabii considerau Volksbund-ul a organizație economică în primul rând și nu politică și s-au alăturat partidului datorită acestei credințe. Ei nu îi considerau pe maghiari dușmanii lor.

Prin această carte s-a demonstrat că radicalizarea mișcării șvabilor și respectiv formarea Volksbund-ului este rezultatul politicii negative a guvernului maghiar, deoarece acesta s-a distanțat din start de cererile cele mai moderate, și semnează pactul din Viena, referitoare la drepturile germanilor, doar sub presiunea Germaniei în anii 1940 sperând s-o poată dejuca.

Prin faptul că Ungaria încerca să reziste presiunii naziste, nu a satisfăcut revendicările șvabilor, iar pe de altă parte a reușit astfel să scape șvabii din Ungaria de influența ideologiei naziste. În celelalte state minoritățile germane au ajuns sub influență nazistă pe la jumătatea anilor '30 datorită politicii îngăduitoare din aceste state. Datorită măririi teritoriale, politica minoritară a guvernului maghiar a ajuns în impas. Germanii aflați sub influență nazistă au ajuns în scurt timp la conducerea Volksbund-ului, ajungându-se astfel la radicalizarea organizației. Prin cercetarea lui Spannenberger s-a clarificat și faptul că Basch Ferenc, liderul Volksbund- ului, considerat extremist până acum, a fost de fapt moderat și devotat al guvernului.

Cartea se ocupă doar tangențial de șvabii din Satu Mare. Pe de o parte, aceștia se alătură Volksbund-ului doar în 1940 în urma măririi teritoriale, pe de altă parte, ei nu joacă un rol decisiv în mișcarea germană datorită numărului lor mic și lipsei de influență politică. Autorul atrage deasemenea atenția asupra faptului că aici a avut loc una dintre cele mai disperate bătălii dintre patriotismul maghiar și identitate germană.

Cel mai surprinzător fapt din toată istoria Volksbund-ului este posibilitatea germanilor din Ungaria de a alege una dintre cele două căi: aceea de a deveni membru al organizației aflate sub influență nazistă sau aceea de a accepta politica guvernului maghiar care pe termen lung duce la asimilare. Volksbund-ul a debutat ca o organizație de apărare a intereselor, dar sub influența Germaniei a ajuns la un singur scop: acela de a organiza și desfășura recrutările în armata germană.